

Landskap: *Skåne* Upptecknare: *Thore Brogårdh, Halland*
 Härad: *Ö. Göinge* Berättare: *Viktor Svensson, Loshult*
 Socken: *Loshult* Berättarens yrke: *lantbrukare*
 Uppteckningsår: *1957-58; ink. 1959* Född år *1882* i *Loshult*

Karl XI:s fogdväfvt i Marklunda s. 1-2.
 "Kringlekruven", - gästgiveri. s. 3.
 Bronsåldersfyndet år 1898. s. 4.
 Om Jonsa-Hans, som skulle få hand
 om en kassakista. s. 5-6.

ACC. N:R M. 16390:1.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Karl XI:s Fogderäfst i Märklunda:

"Karl XI hade fått klagomål om att hans fogdar voro orättvisa mot bönderna här nere. En dag tog han därför sin trupp med sig och red ner till göingebygden för att själv undersöka förhållandena. Vid inkvarteringen ställde det sig snart för dem att få plats på samma ställe, därför fick man logera i två olika byer. En del logerade strax söder om Loshults kyrka, i en by som heter Rynarp, medan kungen och några män red ner till byn Gråshult. Frankomna till en gård där frågade kungen gumman - Ken jag och mina knektar få logi här i natt? Gumman som var i färd med att baka bröd visste inte vem den frågande var, så hon svarade.
- Nå, goa herrn, här ä sau illa smut o ynkelett, o vi ha sau med öd göra. Den loja fogden han ä sau lojer ve oss, sau vi skallämna brö te honom för skatt.
Kungen var ju förstående, men frågade ännu en gång om det inte kunde ordnas på något sätt.
- Nå, sa gumman, lä me soj, ni ska få ligga på gässbänken, o de andra på gauled.
Kungen var nöjd med detta. Under kvällens lopp blev det ett ömsesidigt utbyte, och bonden på gården började även att bli allt mer och mer fri språkig. Han talade bl a. om de orättvisor som fogden ålade dem. Han var dock hela tiden ovetande om att det var kungen som gästade honom, och att denne just var ute för att ta reda på fogden. På morgonen reste kungen med sina drabanter ner till Märklunda och till fogden, ty denne hade sin uppbördsplats där. Men strax efter det Karl XI hade ridit åstad, så kom de andra knektarna ner från Rynarpa gården för att sluta sig till kungen. Men då de kom var denne redan bortriden, varför de frågade gumman.

- Har ni sett till Hans Majestät?
- Nå svarte gumman, inte ha je sojt non kung.

(forts.)

Triuppt.

12/18-59

forts.

~~Då beskrev knektarna hur han såg ut.~~

~~- Jo nock va da nön liden karr, me grauer keppa psu soj, menade gumman.~~

~~- Ja det var kungen det, sa knektarnas anförande.~~

~~Nå gumman förstod nu att den som hade gästst henne måste ha varit kungen. När hon sedan såg närmare eiter, fann hon tre blanka silverriksdaler under en trättallrik, som betalning för nattlogiet. Kärringen blev nu rädd för att hon och hennes gubbe hade sagt för mycket om fogden, så hon ojade sig både länge och väl. Hon mindes också att kungen hade sagt något om att de skulle få reda på nyheter innan solen gick ner.~~

~~När kungen kom till Marklunda hade uppbörden redan börjat. Fogden hade sina knektar med sig. Karl XI gick fram där fogden satt, och ställde sig bakom dennes rygg, så att han kunde se vad denne skrev. Emellertid blev fogden rasande på den närgångne militären, så han skrek till sina knektar.~~

~~- Kasta in ~~hår~~ den däre i röktvånget.~~

~~Då kom kungens knektar fram och sa~~

~~- Gud bevare konungen.~~

~~sen tog kungen själv hand om skatteuppbörden, och den orättvise fogden fick sin dö. Han skulle genast hängas i en ek, och denna plats i Marklunda kallas ännu idag för Galgabacken. Efter den där räfsten av Karl XI blev det bättre för ortsbefolkningen, och fogdarna vågade inte göra så som de hade gjort tidigare.~~

ACC. N:R M. 16390:3.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Kringlekrogen:

Här i Loshults socken fanns det förr ett gammalt hus som kallades för "Kringlekruen". Det låg på socknens ägor, inte så långt ifrån museet, och var byggt 1635, enligt runor i timret. Det hade använts till krog, som det hette på dansketiden, eller som vi säger gästgiveri, och där var det på sin tid många resande som logerade och spisade. Under Karl XI:s tid beboddes "kruen" av bl. a. en gammal klockare, som hette Trallbom. Han tjänstgjorde här i socknen, och hos honom bodde ofta Karl XI då han red härigenom socknen. Det var ju liksom lite finare med en klockare som värd.

Längre fram i tiden bodde där en gammal gumma och gubbe. Honom kallade de för "Kringle-Ola", och han hyrde också "kruen" för gästgiveri. Under hans tid var där alltid en massa människor som passerade förbi, vägarna var ju då något bättre, och som huset låg alldeles utmed stråkvägen, var där många som stannade till för att kanske ta sig en styrketår. Men en natt så kom där en grupp tjuvar vilka skulle bryta sig in hos Kringle-Olans. Tjuvarna hade även lyckats få upp farstudörren, och de var i färd med att bryta upp dörren som gick in till storstugan. Kringle-Olans kvinna var däremot inte den som var rädd av sig, utan hon skrek i himmelens sky:

- Skjuder du Ola, sau sticker ja.

Då tjuvarna hörde att de skulle få ett sådant mottagande blevo de rädda och togo genast till flykten.

"Kringlekruen" var ett mycket trevligt gammalt hus. På första våningen mitt för farstun fanns ett sidorum, och så storstugan. I köket fanns en öppen fyr, och där lagade de sin mat. Ett ganska stort utrymme fanns dessutom där de förvarade mat och sprit, i dagligt tal kallade de detta för "huset". På andra våningens norra gavel fanns det ett rum, vilket de hyrde ut till resande som ville övernatta. Spriträttigheter fanns där, så det var en riktig krog ska jag säga, men något hästnäll hade de däremot inte.

Tri uppst.

12/10-59

M. 16390: 4

Landskap: skåne Upptecknat av: Thore Brogårdh
Härad: Ö. Göinge Adress: Hellaryd
Socken: Loshult Berättat av: Viktor Svensson
Uppteckningsår: 1957 Född år 1882 i Loshult

Om fornfyndet: Bronsåldersfyndet 1898. fr. 1400 år f. Kr.

* Statens järnvägar var här i Stockhult och bröt sten för dubbelspåret mellan Lund-Eslöv. Jag var med för att och hjälpa till. Då jag grävde med spaden under ena änden av en stor sten, vilken SJ tidigare hade kilat av en bit på då järnvägen byggdes här förbi Loshult, så hörde jag att det klingade mot spaden. Då jag efter en stund fick upp en förnäm yxa, blev det stopp för vidare arbete. Vi budade landsfiskal Forsberg i Osby, och han kom så småningom med gästgivarens hästskjuts till Loshult. Han fick låna en säck av min gamla mor, och i den kastade han så ner det som jag hade funnit. Detta gjorde dock inte fyndet bättre, det skramlade bra, men att fornsakerna inte mätte så väl kan man ju lätt förstå. Efterlämnade jag ytterligare några små saker som jag funnit under tiden. Fyndet gjorde jag d n 28 nov. 1898.

Ifyll endast ovanstående uppgifter!

M. 16390:5.

Landskap: Skåne Upptecknat av: Thore Brogårdh
Härad: Ö. Göinge Adress: Halleryd
Socken: Loshult Berättat av: Viktor Svensson
Uppteckningsår: 1958 Född år 1882 i Loshult.

Jonsa-Hans.

"Ja historien om Jonsa-Hans är ju intressant. Han forslade på sin tid upp stora drevder (flockar) av oxar till Stockholm. Han köpte nämligen upp massor av oxar, ja det var i hundratal, och de där drog han sedan iväg med längs vägarna ända upp till huvudstaden. Utöver några foror lastade med foder hade han med sig några drevkarlar, som skulle hålla reda på drevet, så att det inte kom ifrån färdvägen och ställde till något ofog. på hemvägen använde han endast några par oxar, vilka drogo hem vagnarna och drevkallarna.

Nu var det på en sådan där hemfärd som Jonsa-Hans kom i besittning av en kassakista (bild finns). ~~xxx~~ När han passerade Norrköping kom han alldeles förbi en eldsvåda, och då stannade han till ett tag, kanske av förvetenhet. Från brandplatsen kom det några soldater bärande på en järnbeslagen kista. De kastade upp den på Hansas skjuts och sa:

- Du skall köra bort den här till närmaste gästgiveri och där invänta närmare besked från oss. Har du förstått?

Jo nog förstod Jonsa-Hans att han skulle vara behjälplig, så han uppfyllde deras order. Men då det gick flera dagar utan att någon hörde av sig, började han bli orolig, ty dels kostade det att ligga stilla med oxar och drevkarlar, och dels hade han lång väg hem, så han beslöt därför att spanna för och köra vidare. Allt gick planenligt, och snart kom han till Loshult, men några som frågade efter kistan hördes aldrig av. Det omtalas att en beskickning var efter honom ända ner till en by som heter Vedåsa, men som jag nämnde blev han aldrig antastad. Väl hemkommen bröt han upp den medförda kistan, och enligt vad ryktet ville påstå, så skulle den ha varit full av pengar, sedan nu Hans hade tömt den på sitt innehåll, satte han undan den i en skrub, och där fick den sedan stå en mängd av år. Men längre fram i ti-

Ifyll endast ovanstående uppgifter!

ACC. N:R M. 16390:6.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

den skulle där sättas in en pump i huset, och då fann man den. En gammal handlare i Loshults by som hette Gustaf Eriksson, köpte den och det var av honom som jag sedermera lyckades förvärva den.

Till historien hör att jonsa-Hans och hans hustru donerade 1500 riksdaler banco till fattiga inom kommunen. Denna fond skulle just utgöra en del av de pengar som Hans hade funnit i kassakistan. Enligt inspirationen på gravstenen på Loshults kyrkogård, står följande att läsa:

+

Hans Nicklasson i Loushult och
Hans hustru Hanna Nilsson gifvit
1500 Riksdaler.
Hanna Nilsson donerade
magasinfond till Loushults
Församling tillkom den 20 Augusti
1862 10424 Riksdaler Rmt.
Giver så varder eder givet!
Förläter så varder eder förlätet!